

BOSHLANG`ICH SINFI O`QUVCHILARIDA KREATIV FIKRLASH QOBILIYATINI SHAKILLANTIRISH METODIKASI

To'rayeva Durdonaxon Abdug'appon qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Namangan Filiali 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash qobiliyatlarini aniqlash va kreativ fikrlash motivatsiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos usullari haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarida zarur bilim, ko'nikma va malakalarni ega bo'lishlari va hayotga tatbiq eta olishlarida ulardagi kreativ fikrlash motivatsiyalarining o'rni va ahamiyati haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Kreativlik, axborot, qobiliyat, ijodkorlik, ko'nikma, yaratuvchanlik, ped texnologiya, samaradorlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются конкретные методы определения способностей творческого мышления учащихся младших классов и развития мотивации творческого мышления. Также объяснена роль и значение мотивации творческого мышления учащихся начальных классов в приобретении необходимых знаний, умений и навыков и умении применять их в жизни.

Ключевые слова: Креативность, информация, способность, креативность, умение, креативность, технология, эффективность.

Annotation: This article discusses the specific methods of determining the creative thinking abilities of elementary school students and developing creative thinking motivations. Also, the role and importance of creative thinking motivations in primary school students in acquiring the necessary knowledge, skills and abilities and being able to apply them to life has been explained.

Key words: Creativity, information, ability, creativity, skill, creativity, technology, efficiency.

Ta'limning asosiy vazifalari shaxsni ilmiy bilimlar, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishdan iborat. Ta'lim inson faoliyatining bir turi sifatida bir necha ma'noni bildiradi. Ya'ni ta'lim oluvchilarda bilim, ko'nikma va malakalar hosil qilish ularda dunyoqarash, fikr va e'tiqodlarni shakllantirish hamda ularning qobiliyatlarini o'stirishdir. Ta'lim orqali yosh avlodga insoniyat tajribasi orqali to'plangan bilimlar beriladi, zaruriy ko'nikma va malakalar hamda e'tiqodlar shakllanadi. Ta'lim o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati bo'lib, u ikki tomonlama xarakterga ega, ya'ni unda ikki tomon o'qituvchi va o'quvchi faol ishtirok etadi. O'qituvchi aniq maqsadni ko'zlab reja va dastur asosida bilim, malaka va ko'nikmalarni singdiradi, o'quvchi esa uni faol o'zlashtirib oladi. Bildirish, bilish murakkab, qiyin, ziddiyatli jarayondir. Bu jarayonda inson psixikasiga tegishli sezgi, idrok tasavvur va tafakkur kabi jarayonlar faol ishtirok etadi va muhim rol o'ynaydi. Ta'lim berish yoshlarga bilim berish. Ularda ko'nikma va malakalarni hosil qilish, ya'ni haqiqatni ocha olishga qodir bo'lgan jiddiy mantiqiy tafakkurni tarbiyalashdir.

Bugungi jadal rivojlanayotgan zamonaviy globalashuv va axborotlashuv davrida ta'limni yanada rivojlantirish va takomillashtirishni dars jarayonida innovatsiyalarning turli shakllaridan tatbiq etmasdan turib amaiga oshirish mumkin emas. Innovatsion ta'lim ta'limda birinchi navbatda, ijodiy qobiliyatlar, o'z-o'zini rivojlantirish va kreativ fikrlash ehg muhim motivatsiyalardan hisoblanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy imkoniyatlarini aniqlashda, ularning kreativ fikrlash motivatsiyalarini rivojlantirishda ta'lim-tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalardan to'g'ri va o'rinni foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kreativlik—lotincha so'z bo'lib, “ijod” yoki “yo'q narsadan yaratish” kabi ma'nolarni anglatadi. Kreativlik –shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangilikni, yangi g'oyalarni aks ettirishi kerak. Kreativlik tushunchasi o'zida xilmaxillik, qiziquvchanlikni, tafakkur va noan'anaviylikni aks ettiradi. Bugungi kun boshlang'ich sinf o'qituvchisida ijodkorlik va kreativlik bo'lishi muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jixati uning ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda ham ushbu sifatlarni shakllantirish va rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativlik fikrlash qobiliyati va ijodkorlik xususiyati uning ta'lim jarayonidagi muloqotida, tafakkurida, his-tuyg'ularida va muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida ham aks etadi. Patti Drapeau nuqtai nazariga ko'ra kreativ fikrlash, eng avvalo muayyan masala yuzasidan har tomonlama fikrlashdir. Darhaqiqat, har tomonlama fikrlash o'quvchilardan berilgan turli topshiriq, masala va vazifalarni bajarishda ko'plab g'oyalarga tayanishni talab etadi. Ya'ni topshiriqni bajarish, masalani yechishda o'quvchi yechimning bir necha variantlarini izlaydi, so'ngra ular orasidan eng maqbul birgina to'g'ri yechimga to'xtaladi. Oqituvchining ham dars jarayoniga kreativ yondashuvi o'quvchilarning darsda berilgan bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishlari, qo'llay olishlari uchun muhim omil sanaladi. O'qituvchining kreativligi darsda ikki holatni kafolatlaydi: - Past o'zlashtiruvchi o'quvchilarni, darsda “bir xillik” dan zerikkan o'quvchilar e'tiborini dars jarayoniga jab etish va qiziqtirish - O'quvchilarda kreativ fikrlash va ijodiy faoliyatni aniqlash va rivojlantirish, rag'batlantirish uchun imkoniyat yaratadi.

Ijodiy fikrlash-bu odamlarga qutidan tashqarida fikrlash, innovatsion g'oyalarni yaratish va muammolarga noyob echimlarni topishga imkon beradigan muhim mahorat. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalash juda muhimdir, chunki bu ularning turli sohalarda kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun asos yaratadi. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishning muhimligini o'rganadi va ushbu mavzu atrofida usullar, natijalar va munozaralar haqida umumiy ma'lumot beradi. Tasavvur va divergent fikrlashni rag'batlantirish: o'qituvchilar o'quvchilarga turli xil imkoniyatlarni tasavvur qilish, orzu qilish va o'rganish imkoniyatlarini taqdim etish orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirishi mumkin. Hikoyalar, aqliy hujum mashg'ulotlari va ochiq savollar kabi tadbirlar ularning tasavvurini rag'batlantirishi va turli xil fikrlashni rag'batlantirishi mumkin. Muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish: talabalarni tahlil qilish, baholash va yechimlarni ishlab chiqarishni talab qiladigan muammolarni hal qilish faoliyatiga jalb qilish ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishi mumkin. O'qituvchilar o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga va innovatsion yechimlarni topishga undaydigan hayotiy stsenariylar yoki jumboqlarni taqdim etishlari mumkin. San'at va hunarmandchilikni birlashtirish: rasm chizish,

rasm chizish va haykaltaroshlik kabi badiiy faoliyat bolalarda ijodkorlikni rag'batlantirishi mumkin. O'zini ifoda etishni rag'batlantirish va tajriba o'tkazish erkinligini ta'minlash orqali o'qituvchilar boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashlari mumkin. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish ularning tasavvurini, muammolarni hal qilish qobiliyatini va umumiy kognitiv rivojlanishini rivojlantirish uchun juda muhimdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish va rivojlantirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ba'zi strategiyalar: 1. Ochiq savollarni rag'batlantirish: talabalarga bir nechta javobga ega bo'lgan savollarni bering va ularni tanqidiy va xayoliy fikrlashga undang. Bu ularga turli imkoniyatlarni o'rganishga va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. 2. Xayoliy o'yin uchun imkoniyatlar yarating: talabalarga o'z dunyosini yaratishi va o'rganishi mumkin bo'lgan tuzilmagan o'yin bilan shug'ullanishga ruxsat bering. Bu ularning tasavvurini, hikoya qilish qobiliyatini va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. 3. Qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv sinf muhitini yarating: talabalar o'z fikrlarini bildirish va tavakkal qilishda o'zlarini xavfsiz his qiladigan sinf madaniyatini yarating. Hamkorlikni va turli nuqtai nazarlarni hurmat qilishni rag'batlantiring, chunki bu o'quvchilarni turli nuqtai nazar va g'oyalarga ta'sir qilish orqali ijodiy fikrlashni kuchaytirishi mumkin. 4. San'at va hunarmandchilik faoliyatini qo'shing: talabalarni ijodkorlik va o'zini namoyon qilishni rag'batlantiradigan san'at, rasm chizish, rasm va boshqa amaliy mashg'ulotlarga jalb qiling. Ushbu tadbirlar talabalarning badiiy mahoratini rivojlantirishga va tasavvurlarini rag'batlantirishga yordam beradi. 5. Turli xil fikrlashni rag'batlantirish: talabalarga muammoning bir nechta g'oyalari va echimlarini yaratish imkoniyatlarini taqdim eting. Ularni qutidan tashqarida o'ylashga va noan'anaviy yondashuvlarni ko'rib chiqishga undang. Bu ularning moslashuvchan fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga va innovatsion echimlarni topishga yordam beradi. 6. Qiziqish va kashfiyotni targ'ib qiling: talabalarni savollar berishga, yangi mavzularni o'rganishga va qiziqishlarini izlashga undang. Ularga yangi narsalarni o'rganish va kashf qilish uchun resurslar va imkoniyatlar bering. Bu ularning qiziqishini rivojlantirishga yordam beradi va ularni ijodiy fikrlashga undaydi. 7. Texnologiya va multimedia vositalarini birlashtirish: talabalarni ijodiy fikrlash faoliyatiga jalb qilish uchun ta'lim dasturlari, multimedia taqdimotlari va interaktiv veb-saytlar kabi texnologiyalardan foydalaning. Ushbu vositalar talabalarga o'z fikrlarini ifoda etish va muammolarni hal qilishning yangi va qiziqarli usullarini taqdim etishi mumkin. 8. Fikrlash va o'zini o'zi baholash imkoniyatlarini taqdim eting: talabalarni ijodiy fikrlash jarayoni haqida mulohaza yuritishga va o'z ishlarini baholashga undash. Bu ularga metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga va ularning kuchli tomonlari va takomillashtirish yo'nalishlari to'g'risida ko'proq xabardor bo'lishga yordam beradi. 9. Tavakkal qilish va muvaffaqiyatsizlikka bag'rikenglikni qo'llabquvvatlash: ijodkorlik tavakkal qilishni o'z ichiga olishini va xato qilish o'quv jarayonining muhim qismi ekanligini ta'kidlang. Talabalarni muvaffaqiyatsizliklarni o'rganish imkoniyati sifatida qabul qilishga va qiyinchiliklarga dosh berishga undash. 10. Ijodkorlikni nishonlang va namoyish eting: talabalarga ko'rgazmalar, taqdimotlar yoki spektakllar kabi ijodiy ishlarini namoyish etish imkoniyatini bering. Ularning ijodini nishonlash ijodiy fikrlashning qadrimni kuchaytiradi va keyingi izlanishlarni rag'batlantiradi. Ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish doimiy jarayon ekanligini unutmang. Ushbu strategiyalarni sinf

muhitiga kiritish orqali o'qituvchilar boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy salohiyatini tarbiyalash va qo'llab-quvvatlashga yordam berishlari mumkin. Bir nechta tadqiqotlar boshlang'ich maktab o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishning ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, ijodiy fikrlash bo'yicha ta'lim olgan talabalar bunday ta'lim olmaganlarga nisbatan o'z g'oyalarida yuqori darajadagi o'ziga xoslik, ravonlik, moslashuvchanlik va ishlab chiqishni namoyish etishgan. Bundan tashqari, ijodiy fikrlash ta'limi muammolarni hal qilish qobiliyatining yaxshilanishi, yuqori ilmiy yutuqlar va rivojlangan ijtimoiy-emotsional rivojlanish bilan bog'liq. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish katta foyda keltiradi. Ijodkorlikni rivojlantirish orqali o'qituvchilar talabalarga innovatsion echimlarni talab qiladigan 21-asr muammolarini hal qilish uchun yaxshi jihozlanishlariga yordam berishadi. Ijodiy mutafakkirlar ko'proq moslashuvchan, o'ziga ishongan va boshqalar bilan hamkorlik qilishda yaxshiroqdir. Bundan tashqari, ijodiy fikrlash qobiliyatlari turli mavzularda o'tkaziladi va umumiy akademik ko'rsatkichlarni oshirishi mumkin.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Tasavvurni, muammolarni hal qilishni va badiiy ifodani rag'batlantiradigan muhitni ta'minlash orqali o'qituvchilar o'quvchilarga innovatsion mutafakkir bo'lish imkoniyatini berishlari mumkin. Turli tadqiqotlar natijalari ijodiy fikrlash ta'limi bilan bog'liq ijobiy natijalarni izchil namoyish etib, uni boshlang'ich maktab o'quv dasturlariga kiritish zarurligini ta'kidlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Umumiy o'rta va o'rta maxsus kasb - hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida”gi 187-sonli qarori hujjatlari. 2017-yil
2. Pedagogika. O'. Asqarova va boshqalar. 7-bob. “Fan”, 2004-yil
3. Xalq ta'limi jurnali . 55-bet. 2018-yil. 3-son
4. Matematika . 1-sinf. 2019-yil
5. “Kreativ pedagogika asoslari” moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua. Toshkent-201
6. Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi veb-sayti www.markaz.tdi.uz.
7. Matkarimov M.A. «PISA» xalqaro o'quvchilarining savodxonligini baholash tadqiqotining rivojlanish bosqichlari, maqsad va vazifalari/ “Zamonaviy ta'lim” jurnali, №8(93) 2020 yil.
8. A.B. Radjiyev, A.A. Ismailov, J.R. Narziyev, H.P. Tog'ayeva, “O'quvchilar savodxonligini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar dastur”, Qo'llanma, 2019-yil. "Science and Education" Scientific Journal / ISSN 2181-0842 May 2022 / Volume 3 Issu